

Rob Zweerman: Neurenberg – een zinvolle excursie (5 tot 10 juni 2002)

Rob en Jannie Zweerman in Neurenberg

(foto: Susanne Rieger)

Het was al een jaar of twee geleden toen ik door een oproep in VDN in contact kwam met Gerhard Jochem van het stadsarchief Neurenberg. Hij zocht personen die er in 40-45 gedwongen waren tewerkgesteld. Het doel was gegevens uit die tijd te verzamelen en te archiveren.

Als toentertijd 17-jarig slachtoffer van de 11 november razzia's in Rotterdam nam ik de draad op. Een levendige correspondentie volgde en heel veel gemiste stukjes van de legpuzzel van mijn tijd daar, heeft Gerhard aangeleverd. In het begin van dit jaar vroeg Gerhard of ik belangstelling zou hebben deel te nemen aan een Nürnberger Zeitzeugengespräch 2002, samen met anderen die tewerk waren gesteld. In het voorjaar nodigde het gemeentebestuur van Neurenberg mij en mijn vrouw uit voor het 'gesprek' van 5 tot 10 juni.

Interviews

Reis- en verblijfskosten werden volledig betaald.

Er was een vol programma samengesteld waarbij ook onze medewerking werd gevraagd om deel te nemen aan interviews en aan een forum met burgers van de stad. Aan de uitnodiging namen verder deel de heer Ryszard Kotlinski en zijn echtgenote. Ryszard was destijds uit Polen gedeporteerd. Met zijn Deense vrouw woont hij thans in Denemarken.

Mevrouw Barbara Jablonska is eveneens van Poolse afkomst. Zij woont in Poitiers. De heer Roger Augusto is een Fransman en woont in Marseille. Mevrouw Cornelia Verbaan-Lisowska is gebaartig uit Rotterdam. In de oorlog is zij in Neurenberg beland en heeft daar haar man, een Pool, leren kennen. Als Nederlander was ik uitgenodigd. De ontvangst daar had een offideel karakter door aanwezigheid van leden van het stadsbestuur en een welkomstwoord door de Oberbürgermeister.

Alle vijf hadden we onze oorlogservaringen en we konden erover praten in een bijeenkomst met de burgers van de stad. De discussie werd geleid door professor Wolfgang Benz, hoogleraar uit Berlijn en in Duitsland een autoriteit die zich verdiept heeft in de jodenvervolging en het lot van de dwangarbeiders in Duitsland.

Opvallend was z'n mening dat het proces van de schadebostelling een farce is wegens de eisen die gesteld worden aan degenen die eventueel voor een vergoeding in aanmerking komen.

Gebrek aan voorstellingsvermogen

Meer dan 8 miljoen dwangarbeiders moeten kunnen aantonen dat zij onder voortdurende persoonlijke bewaking hebben gestaan. Stelt u zich eens voor, zei hij, dat zou betekenen dat eenzelfde aantal soldaten of politiemensen dat als dagtaak hadden. Dus onttrokken aan de dienst voor het front. Een typisch onhaalbare eis, opgesteld door jonge na-oorlogse juristen met een totaal gebrek aan voorstellingsvermogen.

Naast het forum hadden interviews plaats met ons op de plekken waar we gewerkt hadden. Er werden bezoeken gebracht aan de lagers of woonplaatsen voor zover die nog aanwezig waren. Ook werd er een bezoek gebracht aan het Südfriedhof met een kranslegging. Daar liggen meer dan 5000 slachtoffers uit die tijd in massagraven. Het geheel was indrukwekkend en verzorgd ingericht. De stoffelijke resten van de slachtoffers uit de westerse landen waren geruimd en herbegraven in hun oorspronkelijke landen van herkomst.

Alle dagen waren er tolken beschikbaar voor zover we ons niet verstaanbaar konden maken en een filmploeg volgde ons op de voet al die dagen.

Rigoletto

Er waren ook nog andere interessante dingen in petto gehouden zoals een bezoek aan de opera Rigoletto, een tocht naar het museum Tüchersfeld, een bezoek aan het Germanische Nationalmuseum, een stadsrondrit met een 'vooroorlogse tram', een bezoek aan het gerechtsgebouw waar de Nazikopstukken in 1946 werden berecht en bezoeken aan de vaarmalige Nazi-bolwerken. Tot slot was er een bezoek ingelast aan het zeer indrukwekkende documentatiecentrum Reichspartijtagsgelände. Voor al die bezoeken waren spedale gidsen beschikbaar. Overbodig te zeggen dat het hotel en de maaltijden voortreffelijk waren.

Wonderlijk dat na zoveel jaren een groep mensen van hoge leeftijd (als 75-jarige was ik de jongste) met elkaar kennis maakten als vreemden om na 5 dagen als vrienden afscheid te nemen.

Aan het bezoek is door de pers in Neurenberg ruim aandacht besteed. In de oorlogsjaren zijn er meer dan 100.000 mannen, vrouwen en kinderen tewerkgesteld, vergelijkbaar met 20 percent van het huidige inwoneraantal van de stad. Aan deze slachtoffers valt in de stad geen herinnering te bespeuren. Tijdens ons verblijf heb ik het gemeentebestuur gevraagd een gedenkteken op te richten ter nagedachtenis. Later heb ik dat verzoek herhaald in een brief aan de SPD-fractie en geschreven dat het een groots gebaar zou zijn zo'n 'Mahnmal' te plaatsen in de straat van de mensenrechten in het stadscentrum. Immers destijds werden mensenrechten met de voeten getreden. De grote aantallen argeloze bezoekers van de stad wordt dan gewezen op het Ieed dat heeft plaatsgehad. Immers velen kennen de oorlog van horen zeggen.

1 op 11

Ik zou nog heel veel kunnen vertellen van onze ervaringen. Je beseft dat je nog deel uitmaakt van een snel afnemend leger van slaven dat de Duitse industrie en landbouw gaande moest houden. Een statisticus heeft berekend dat iedere 11 minuten dit aan tal met één vermindert.

Een woord van dank past mij aan al diegenen in Neurenberg die zich voor ons hebben ingespannen, met name de directie van het stadsarchief en de medewerker van dit archief, Gerhard Jochem, die de intitiatiefnemer was en bewonderenswaardig veel werk heeft verzet.

Van het bezoek is een videofilm gemaakt die ruim aandacht krijgt in de stad, bij de onderwijsinstellingen en de bibliotheken.

citaat volgens: Nieuwsbrief ex-Dwargarbeiders Nederland in de Tweede Wereldoorlog, 14e jaargang Nummer 6, november / december 2002, pagina 27 - 28.